

BERNAR VERBER

ŠESTA
FAZA
SNA

Prevela
Ana Martinović

■ Laguna ■

Naslov originala

Bernard Werber

LE SIXIÈME SOMMEIL

Copyright © Editions Albin Michel et Bernard Werber –
Paris 2015

Translation copyright © 2017 za srpsko izdanje, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta
odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Za Ameli

Predgovor

Zamislite da možete da se vratite u prošlost i da se u snu sretnete s osobom koja je zapravo vi od pre dvadeset godina.

Zamislite da imate mogućnost da razgovarate s njom.

Šta biste joj rekli?

Prvi čin

SPAVAČ POČETNIK

1

„Da li dobro spavate?“

Ovo naizgled previše direktno i intimno pitanje iznenađuje sagovornike.

„Da, baš vas koji sedate sada i ovde preko puta mene, pitam da li uspevate da lako utonete u san i da se probudite odmorni.“

Pošto nije dobila jasan odgovor, Karolin Klajn se smeška, pali cigarilos sa zlatnim filterom, ispušta lagano nekoliko krugova dima i nastavlja:

„Slušajte me dobro. Provodimo trećinu života u spavanju. Trećinu. I dvanaestinu sanjajući. Međutim, većinu ljudi to ne zanima. Vreme provedeno u spavanju smatramo pukim odmorom. Snove najčešće zaboravljamo čim se probudimo. Lično smatram da je prava misterija ono što se svakom od nas događa noću u postelji vlažnoj od znoja. Svet spavanja je nov, još neistražen kontinent, paralelni nepoznati svet pun bogatstva koji zaslužuje da bude ispitan. Jednog dana, deca će učiti kako pravilno da spavaju. Jednoga dana, na fakultetima će studenti učiti kako da sanjaju.“

Jednoga dana, snovi će postati umetnička dela svima dostupna putem velikih ekrana. Tada ćemo konačno tu trećinu života koju smo neosnovano smatrali nepotrebnom iskoristiti kako bismo umnogostručili sve naše fizičke i psihičke mogućnosti. I, ako uspem da realizujem svoj „tajni projekat“, otvoriće se, nadam se, još izuzetniji put u svet snova, put koji bi mogao sve da izmeni.

Sledi dugo ćutanje. Pošto je izložila svoje stavove, Karolin Klajn uvlači dublje dim cigarilosa i kroz sjajne usne ispušta plavičastosivkasti oblačić. Izuvijani dim formira uspravnu osmicu, zatim se razvlači u Mebijusovu traku i odlazi do plafona okružujući reflektore.

Naučnica prolazi rukom kroz kosu, zadovoljna što je još jednom impresionirala svog dvadesetsedmogodišnjeg sina Žaka i njegovu novu devojkicu, koju sreće prvi put i koja se, ako se dobro seća, zove Šarlot.

Dvoje mladih je posmatraju, opčinjeni takvom nesvakidašnjom ličnošću.

Karolin Klajn je pedesetdevetogodišnja plavokosa, korpu-lentna žena crnih, živahnih očiju. Obučena je u svoju omilje-nu crvenu haljinu, ukrašenu ogrlicom sa crvenim arapskim motivom. Njeni pokreti su energični i odlučni, a glas snažan.

„Kakav je taj vaš tajni projekat?“, pita Šarlot.

Reći odjekuju modernom vilom u Fontenblou, koja pripada devojci njenog sina. Karolin, međutim, nastavlja neo-metano, kao da nije čula pitanje.

„Većina ljudi se muči tokom noći, spava na lošim duše-cima, ima isprekidan san i nesanicu, uvek je umorna i ustaje iscrpljena. Prema poslednjim studijama, šezdeset odsto ljudi loše spava, četrdeset odsto redovno koristi lekove za spava-nje, a dvadeset odsto ima hronične probleme sa snom. To dovodi do poremećaja imunog sistema, kardiovaskularnih

---

bolesti, samoubilačkih težnji i gojaznosti. Bračni parovi se razvode pošto jedan od njih hrče ili ima nemiran san. Koliko je drama, saobraćajnih nesreća, neuspeha u školi ili na poslu jednostavno posledica... loše prespavanih noći.“

Žak služi vino, što njegova majka shvata kao podstrek da nastavi izlaganje:

„Napoleon je navodno malo spavao, a u stvari je patio od hronične nesanice. Verovatno je zbog toga bio preosetljiv, imao napade besa i išao u pohode na većinu susednih zemlja. Od poznatih ličnosti koje su loše spavale pomenuću još Vinsenta van Goga, Isaka Njutna, Tomasa Edisona, Merilin Monro, Šekspira, Margaret Tačer. Svi oni su patili od hronične nesanice.“

„To je, međutim, bilo inspirativno za njih, bar za Njutna ili Šekspira“, ističe Šarlot.

„Ali oni su bili nesrećni. Osim tih nekoliko izuzetaka kojima su besane noći poslužile za kreaciju (verovatno da ne bi postali dementni), zamislite koliko je anonimnih nekreativnih duhova ostalo da gleda nepokretno, odbačeno i beznađežno kako vreme prolazi dok pokušavaju da zaspe i očekuju samo jedno... da normalno utonu u san?“

„Nesanica je nepravedna kazna.“

„Ne, naprotiv, to je stanje u kome smo svi jednaki. U snu se na istom neumoljivom jastuku nalaze i bogati i siromašni, dobitnici i gubitnici, lepi i ružni, zapadnjaci i istočnjaci, bračni parovi i samci.“

Karolin Klajn načas začuti kako bi ostavila jači utisak na sagovornike.

„Verujte mi, loš san je jedna od najgorih nedaća ovog veka, ali i pored toga, ta tema se i dalje retko pominje. Jedino do sada pronađeno rešenje je gutanje lekova za uspavljivanje, to jest potiskivanje simptoma umesto lečenje uzroka.

Ali savremene tablete za spavanje, koje su uglavnom na bazi benzadiazepina, imaju užasne nuspojave: 1) eliminišu snove; 2) izazivaju zavisnost; 3) odnedavno postoje indicije da povećavaju rizik od dobijanja Alchajmerove bolesti.“

„A kakav je taj vaš ’tajni projekat’?“, navaljuje Šarlot.

Karolin Klajn zabavlja to što Šarlot liči na nju. Ista plava kosa, iste crne oči, ista malo krupnija građa. Ona razmišlja kako se njen sin, vezujući se za tu mladu ženu, na kraju nesvesno zaljubio... u sopstvenu majku. Ta misao je zasmejava i ona nesvesno prolazi rukom kroz plavu kosu.

Ona žustro gasi cigarilos.

„Vidim vas prvi put u životu, gospođice, dozvolite mi da sačuvam za sebe deo tajne u kojoj ćemo više uživati tokom naših narednih susreta, pre svega zato što su se, kao što vam je sigurno poznato, danas izdešavale prilično traumatične stvari... Da mi ipak konačno pređemo za sto?“

Napuštaju salon i smeštaju se u veliku trpezariju. Šarlot donosi iz kuhinje jelo koje je na brzinu spremila: špagete bolonjeze s gomilom narendanog sira.

„Malo je tvrdo, ali kuvam bez glutena, zdravije je. Čini mi se da treba neizostavno dovesti u vezu varenje noćnog obroka i kvalitet sna, zar ne?“, pokušava mlada žena da se vrati na započetu temu.

„Sve utiče na san, hrana, vremenske prilike, vreme odlaska u krevet, stres, piće.“

Žak u tri čaše sipa zagasitocrveno vino.

„Uz ovaj nektar, bezbrižna noć je zagarantovana“, izjavljuje on da bi atmosfera bila opuštenija.

„Šta da uradimo kako bismo dobro spavali?“, pita radoznalo Šarlot.

„Savetujem dobru ishranu, dobar seksualni život (najmanje osam puta mesečno), odlazak na spavanje u isto vreme,

duboko disanje i malo čitanja. Ništa nije tako dobro za lak san kao dobar roman. To aktivira prve scene budućeg sna. Žak vam je možda pričao o tome, od mene je naučio dosta toga.“

Za desert uzimaju lebdeća ostrva prekrivena ružičastim prelivom na bazi likera „gran marnije“. Zatim Karolin ističe da je pre pola sata otkucala ponoć: umorna je i želi da se vrati kući.

„Posle svih današnjih iskušenja, jasno mi je da ste iscrpljeni, profesorko Klajn. Ako želite, možete da ostanete ovde da spavate, na raspolaganju vam je gostinska soba na prvom spratu.“

„Ne, hvala, Šarlot, radije bih da se vratim kući. Moji protivnici su se sigurno u ove kasne sate umorili čekajući me u zasedi, a osim toga jedino u svom krevetu mogu lepo da spavam. Navikla sam se na svoj mali večernji ritual. Što se tiče groznog skandala koji se danas desio, ne brinite, moj san će ga tokom noći metabolisati. Takva sam ja. Koristim svoje snove kako bih progutala, sažvakala i svarila sve nemile događaje koje sam preživela tokom dana.“

Dok priča, stiska jedan orah i lomi ga u šaci.

„Zaista smo slobodni jedino u snu. Jedino je u snu sve moguće.“

Jede dva orahova jezgra slična dvema žućkastim minijaturnim moždanim hemisferama.

„Doviđenja, hvala na gostoprimstvu i na improvizovanoj večeri. Do skorog viđenja, nadam se.“

Karolin Klajn ulazi u svoj crveni sportski auto i naglo kreće mahnuvši poslednji put sinu i njegovoj devojci, koji stoje na ulazu vile.

Ona nestaje u toploj noći, nadasve zadovoljna što nije otkrila ni najsitniji detalj svog „tajnog projekta“ toj čudnoj neznanki, previše radoznaloj za njen ukus.

Iznad nje, okrugao, svetao mesec, čudnog izgleda, kao da je naslućivao da najgore tek treba da se desi.

2

U ogledalu, odraz njenog okruglog oka. Trepavice lepršaju.

U dva sata posle ponoći, Karolin Klajn se napokon vraća kući.

Skida šminku vlažnim maramicama natopljenim parfemskom vodom od jorgovana, pere zube plavičastom pastom.

Na Monmartru je vrućina, iako je već duboka noć, i Karolin otvora prozore stana na šestom spratu kako bi provetrila i rashladila prostorije.

Polako svlači crvenu haljinu, skida crni veš i lagano leže u svilenu postelju.

U 2 sata i 20 minuta ona spava.

U 3 sata i 30 minuta ustaje lagano i naga, otvorenih očiju ali ukočenog pogleda, odlazi u kuhinju. Vadi šniclu iz zamrzivača, stavlja je u tanjir, seda i pokušava da je jede viljuškom. Ne uspeva, vadi iz fioke veliki nož i seče zamrznuto meso. Ponovo ustaje ne ispuštajući sjajnu metalnu oštru alatku, otvara plakare kao da traži čudesan začim koji bi posula po svojoj ukrućenoj namirnici, tvrdoj kao kamen. Pipka po ormaru, ispušta čašu i poseće se zgazivši na srču.

Zatim otvara kuhinjski prozor, još uvek unezverena, penje se na šank i pokušava da izađe na krov u potrazi za idealnim sastojkom koji bi išao uz njenu zamrznutu šniclu.

Spušta prvo jedno a potom drugo stopalo na krovni škri-ljac. Pravi dva, pa potom deset koraka. Njena stopala ispr-skana krvlju klizaju po škri-ljcu, ali ona ne gubi ravnotežu.

Sve oko nje, čitav Pariz, blešti u bezbroj osvetljenih tačaka koje trepere kao svici, ali ona na to ne obraća pažnju, zenice su joj vidno raširene, pogled ukočen i izgubljen u daljini.

Pravi još desetak koraka.

Na dvadeset metara iznad zemlje svaki pad bi bio koban za nju, ali ona toga nije svesna i nastavlja da hoda, dok u ruci čvrsto drži veliki nož. Ide napred, gola po vrhu zgrade, oba-sjana punim mesecom i zvezdama.

U 3 sata i 37 minuta prodoran alarm jednog automobila, uprljanog golubijim izmetom, odzvanja dole.

Karolin Klajn drhti, zenice se sužavaju. Jasno vidi krov oko sebe, shvata da je potpuno gola. Zatim primećuje veliki nož u ruci i užasnuta ispušta krik.

Svetla se okolo pale. Sa okolnih fasada, radoznala lica je prekorno gledaju iza zavesa. Krije grudi i polni organ.

Karolin Klajn ima vrtoglavicu. Spušta dlanove na krovnu površinu kako bi izbegla pad.

U 3 sata i 39 minuta uspeva da dođe do kuhinjskog pro-zora, povlači zavesu, najzad uzmiče pogledu suseda. Baca zamrznutu šniclu, zatvara plakar, stavlja flastere preko rana na stopalima, obuva papuče, skuplja ostatke čaše. Oblači pamučnu kućnu haljinu, zatim ispija čašu ledene vode.

U 3 sata i 50 minuta gleda se razočarano minut-dva u ogledalu. Diše duboko kako bi odagnala nesnosan proži-majući bes. Kroz glavu joj prolazi mnoštvo misli. Postaje

napeta. Drhti, počinje da se trese, na licu joj se pojavljuju tikovi i grčevi.

Približava se ogledalu, plaši se sopstvenog odraza.

Razbija ogledalo jednim udarcem pesnice.

U 3 sata i 57 minuta donosi radikalnu i tešku odluku da joj se tako nešto više nikada ne sme ponoviti, i da će posledice sama snositi.

3

Ženska ruka ga miluje po potiljku. Prst prati karotidu do brade.

„Dakle, kakav je to njen famozni 'tajni projekat'?“, pita Šarlot. „Da li je u vezi sa spavanjem i snovima? Ti si sigurno u toku.“

„Zamolila me je da o tome nikome ne pričam. Žao mi je.“

Mlada žena razočarano sleže ramenima, shvativši da neće dobiti odgovor na to pitanje, i zatvara se u kupatilo kako bi skinula šminku i pripremila se za spavanje.

Žak Klajn ostaje sam u sobi, otvara prozor i udiše topao vazduh, nasmejan, opušten i zadovoljan.

Gleda nebo i zvezde. Razmišlja o svemu što se dogodilo tog uzbudljivog dana.

Moja majka je tako hrabra. Danas se izvanredno suočila s teškim iskušenjima.

Mirna, jaka, vedra. Nepokolebana. Retko kad je bila toliko sigurna u sebe. Stvarno je nesalomiva.

Zadovoljan je što je uspeo da uz tu improvizovanu večeru u Fontenblou potisne grozne utiske od prethodnog dana, a

drago mu je i što se izgleda njegova nova devojka Šarlot svigleda njegovoj majci. A najviše ga je oduševilo to što je Karolin pomenula svoju pasiju vezanu za san.

„Trećinu života provodimo u spavanju.“

To znači da će osoba kojoj je suđeno da živi devedeset godina, trideset godina provesti spavajući. Trideset godina zaboravljenog, izgubljenog vremena, koje zanemarujemo.

Trideset godina... Više nego što ja trenutno imam.

„A dvanaestinu našeg života provodimo sanjajući.“ Skoro oko sedam godina.

Žak je to već čuo više puta, ali njemu nikada nije dosadno da sluša svoju majku kako priča o toj omiljenoj temi. Svaki put postaje sve svesniji značenja njenih reči.

Njena strast je prelazna, i kada ona priča o tom neistraženom kontinentu, njega obuzme jeza.

Moja majka je istraživač modernih vremena.

Zatvara kapke i seća se da je još od samog rođenja bio povezan s tako jednostavnom radnjom kao što je spavanje... zato što je rođen dok je spavao.

4

To se desilo jedne subote tačno u ponoć, pre dvadeset sedam godina. Pošto je porođaj bio epiduralan i na carski rez, nije bilo čekanja, forcepsa, napora oko izlaska, pritiska, epiziotomije. Sve se odvijalo brzo, pažljivo i potpuno bezbolno. Došao je na svet kao kad vadimo topao kolač iz rerne, gotovo neuzdrman i potpuno nezainteresovan za novonastalu situaciju, kao da mu je bilo sasvim svejedno šta mu se desilo.

Uostalom, to je bilo „samo“ njegovo rođenje.

Promena okoline bila mu je traumatična.

Smetale su mu buka, svetlost i hladnoća. Njegova prva misao u spoljnom svetu mora da je bila: *Dakle, izvan sveta u stomaku postoji jedan drugi svet koji konačno otkrivam, ali koji mi je veoma čudan.*

Svoju razdraženost ispoljavao je ritanjem, dajući do znanja da želi da nastavi na miru da spava u vlažnom, crvenom i mekom zaklonu.

Još nije naslućivao da je život baš to: neprestana promena okoline, od majčinog stomaka do kovčega zakopanog pod zemljom.

I na svakom mestu, poput okupacije, izbije neki novi problem koji treba rešiti.

Novorođenče je zakmečalo nekoliko puta jer je instinktivno osetilo da će biti ostavljeno na miru ako zaplače. To je za neposrednu posledicu imalo drmusanje dok ga je nekoliko parova ljubilo po čelu i obrazima lepljivim usnama.

Neke ruke ga smestiše u mekan i topao inkubator koji je mirisao na lavandu. Tu je, konačno, mogao da nastavi da se odmara.

Žak Klajn je već imao nasleđenu predispoziciju da bude zainteresovan za san.

Njegov otac Fransis Klajn je bio moreplovac i proslavio se u regatama sa jednočlanom posadom. To je bio visok riđ čovek kratke brade i velikih šaka punih žuljeva. Oči su mu bile zelene, koža veoma svetla i prošarana pegama. U to vreme je već bio ovenčan šampionskom titulom. Pobeđivao je zahvaljujući umeću kontrole sna koji je svodio na kratke faze, na šta je bio primoran kako bi izbegao sudare na okeanu sa parobrodima. Fransis Klajn se navikao da „znalački“ spava zahvaljujući svojoj ženi Karolin, poznatom neuropsihijatru, već tada zaposlenoj u pariskoj Gradskoj bolnici, koja je istraživala proces spavanja i snove.

Zahvaljujući podršci životne saputnice, Fransis je oborio rekord u prelaženju Atlantika u monokoku: pet dana, jedan sat i trinaest minuta. Uveče posle pobeде, Karolin i Fransis Klajn su vodili ljubav a mali Žak je bio začēt te večeri, u čast tog trijumfa.

Novorođenče je još dok je bilo u inkubatoru čulo kako njegovi roditelji izgovaraju reči koje su za njega bile samo nejasni zvuci, ali koje je Žak sada, kao odrastao čovek, mogao da rekonstruiše.

„Napravićemo od njega velikog istraživača“, predviđao je otac.

„Napravićemo od njega velikog sanjača“, uzvratila je majka.

5

Dopola izbalavljena cucla ležala mu je na desnom obrazu. Usta su mu bila otvorena, u ruci je grčevito držao plišanu macu, a trepavice su se lagano micale u povremenim naglim trzajima.

Dvogodišnji Žak Klajn se razlikovao od beba tog uzrasta koje kao da zlorado uživaju da se bude usred noći i da plaču iz sve snage i udaraju nogama o pod kako bi iskušale roditeljsko strpljenje.

Karolin i Fransis su ga ponekad posmatrali.

„Njegove oči se kreću ispod kapaka. Je li to normalno?“, pitao je njegov otac.

„Naravno, to je zato što sanja“, objasnila je njegova majka.

„O čemu može da sanja dvogodišnje dete koje još nije videlo sveta?“

„Ili o uspomenama iz svog prethodnog života ili o onome što će mu se tek dogoditi u budućem životu.“

„A nešto ozbiljnije?“

„To je enigma, ali izgleda da i fetusi puno sanjaju. U svakom slučaju, nešto što je izvan njihovih soba, kolica i plišanih igračkica.“

Žak Klajn, koji je odlazio u krevet u devet sati uveče, budi se narednog jutra u osam sati i radosno guguje: „EVO, TATA-MAMA, PLOBUDIO SAM SE.“

Bio je slatko i umiljato dete s tamnom tršavom kosicom. Lako je učio, sve ga je zanimalo, i pokazao se kao beba koja odlično pliva u javnom bazenu, u delu za odojčad.

Na drugi rođendan svog sina, dok je on još duboko spavao, Karolin Klajn je započela da radi neobičan projekat koji se ticao pomeranja granica poznatog sveta sna, inspirisana citatom Edgara Alana Poa: „Oni koji budni sanjaju znaju mnogo više nego oni koji samo u snu sanjaju. U svojim maglovitim vizijama oni zapaze često odblesak večne svetlosti i drhte kad se probude, osećajući da im se malopre otkrivala velika tajna.“*

Više puta je pročitala taj pasus dok je gledala usnulo dete. Izgovorila ga je naglas kako bi bolje prodrila u njegovu suštinu, i odjednom kao da u tom tekstu poput koda prepoznade neposredan poziv. Edgar Alan Po se obraća njoj kroz vreme kako bi joj ukazao na ono šta treba činiti.

---

* Citat iz „Eleonore“ naveden je u prevodu Kolje Mićevića. (Prim. prev.)

6

Čeljusti sa dvoredim ostrim zubima izronile su iz vode i rastrgle su meso još uvek obavijeno tkaninom. Staklaste oči su se širom otvorile dok su ruke pokušavale da se oslobode, ali moćne čeljusti su se još snažnije zarile. Krv je počela da kulja, jauci su odjekivali a simfonijska muzika je zatresla zidove.

Četvorogodišnji Žak Klajn je slučajno video (dok su njegovi roditelji gledali televiziju, on se krišom uspravio, sakriven iza kanabea, kako bi posmatrao ekran) horor film Stevena Spilberga *Ajkula*. Viknuo je iz sveg glasa u trenutku kada je poslednji preživeli skliznuo iz nakrivljenog broda i pao u ogromne čeljusti vodenog čudovišta.

Roditelji, uznemireni tim krikom, vratili su ga u postelju, ali holivudski film je pokrenuo nešto duboko u njegovom nesvesnom delu ličnosti i ostavio mu traumu. Zbog tog incidenta kategorički je odbijao da se kupa u dubokoj vodi. Počeo je da se boji vode u toj meri da je bio prestravljen svaki put kada bi pokušali da se približe jezeru, reci ili obali mora gde je postojala mogućnost da se nađe među čeljustima koje prete da mu rastrgnu udove.

Uz to, noću se često budio drhteći od straha.

„Sanjam da dolazi ogromna zla ajkula da mi pojede stopala“, priča svom ocu, koji ulazi u njegovu sobu.

Njegova majka je još uvek radila u te kasne sate.

„Reč zao potiče od izraza 'pramen kose'*. To znači da 'treba povući za kosu onoga koga treba kazniti'. Ribe nemaju dlaku, dakle, one ne mogu da budu zle...“

Dete nije shvatalo suptilnost tog etimološkog objašnjenja. Otac je pokušao da pronađe neki prihvatljiviji argument:

„Životinje nisu zle, životinje su gladne i zato jedu druge životinje. Da li si ti zao zato što jedeš pile?“

„Pilići su slatki, oni ne jedu ljude.“

„Ajkule, zapravo, ne vole da jedu ljude. One greškom napadaju čoveka jer ga opažaju kao ribu ili foku. Kada osete ukus njegovog mesa, ispljunu ga ili izbace iz čeljusti posle prvog zalogaja kao kada ti ne voliš nešto da jedeš.“

„Mi im nismo ukusni?“

„Samo jedna životinja jede ljude, to je orka, jedna vrsta ogromnog delfina.“

„A normalni delfini?“

„Oni ne napadaju ljude jer nisu opremljeni čeljustima ni zubima za takav poduhvat. Dakle, delfini nisu ljubazni prema nama, već su samo loše 'opremljeni'. A ajkule nisu zle, one su samo 'kratkovidne'.

Dete nije zapazilo ironiju svog oca.

„Ne želim da me ajkule prožderu“, insistirao je prkosno Žak.

„Samo pet od ukupno petsto vrsta ajkula potencijalno su opasne za čoveka. Godišnje se dogodi deset smrtonosnih napada, dok čovek istovremeno ubije deset miliona ajkula. Ako istrebimo ajkule koje su na vrhu lanca ishrane,

---

* Franc.: *Mauvais* – zao; *la mère* – pramen kose. (Prim. prev.)

poremetiće se morski ekosistem, a druge vrste, na primer meduze, prekomerno će se razmnožiti.“

„Ne volim ajkule.“

„Znaš li da više ljudi godišnje nastrada od udarca kokosovog oraha nego od napada ajkula? Da li to znači da je drveće kokosovog oraha zlo?“

Fransis je pomilovao sina po tršavoj kosici, shvativši da ipak previše ozbiljno razgovara s detetom.

„Isprićaću ti jednu priču“, reče. „Zamisli da si na brodu, na velikom jedrenjaku, s tatom, i da stižeš na predivno ostrvo gde nema ni ajkula ni orki. To je jedno posebno ostrvo, tvoje ostrvo. Ono je prepoznatljivo po pesku koji nije ni žut ni beo, već je jedinstvene ružičaste boje.“

„Ima li tamo palmi kokosa?“

„Da, ali one čekaju da ljudi prođu pa da s njih padnu teške voćke.“

„Možemo li posle da ih pojedemo?“

„Pa nećemo valjda samo da ga gledamo! Kokos je ukusan! Na tom ostrvu ima i blaga. To su čudesne školjke raznih boja, pre svega jedna posebnog oblika, koja rešava sve tvoje probleme.“

Žak je bezbrižno zaspao usred priče.

Posle te večeri, Fransis Klajn je stekao naviku da donosi svom sinu, s putovanja po najudaljenijim delovima sveta, svetlucave školjke, ogromne primerke tačkastog pupkara, zatim jakobove kapice, kolumbele, skalara, džinovske školjke. One su se gomilale u kolekciju koja je krasila policu iznad Žakovog kreveta.

Dok bi slušao priču o Ostrvu ružičastog peska i čudesnim školjkama, Žak bi zatvarao oči i počinjao da se opušta.

Njegova majka je u to vreme mnogo radila na svom „tajnom projektu“ i bila je retko kod kuće. Međutim, čak i kada

bi se kasno vraćala, trudila se da stigne da završi seansu usplavlivanja svog sina.

Poljubila bi ga u čelo, a zatim bi dovršavala priču koju je započeo njen muž:

„I mali dečko, kada je završio igru sa lepim školjkama, otkrio je da na Ostrvu ružičastog peska postoji šuma i da u toj šumi postoji jedno posebno crveno drvo nasred ostrva. Dečacić se smestio u hladovinu crvenog drveta i sanjao je divne snove.“

Kad je njegov otac počeo da prikuplja kolekciju školjki, njegova majka je na policu iznad njih stavila nekoliko stabala bonsaija.

„Školjke su tata, drveće je mama“, zaključila je mama jednoga dana.

Mali Žak, kome su se sviđala ta dva simbola, nasmejao se, okrenuo na desnu stranu i zatvorio je oči. Dete je još neko vreme čulo njihove glasove, a zatim se otisnulo u zemlju snova.

Jedne večeri Fransis Klajn je gledao sina kako spava.

„Izgleda tako smiren dok spava, kao da je sva njegova napetost iščezla.“

Žak je duboko uzdahnuo, okrenuo se na drugu stranu i njegovo disanje je postalo drugačije, podsećalo je na zvuk automobila koji naglo povećava brzinu.

Naučnica objasni:

„Mora da je prešao iz prve faze u drugu fazu lakog sna. Sada je tamo. Ostavimo ga na miru.“

Roditelji su se potom nečujnim koracima povukli i zatvorili vrata sobe.

Police osmogodišnjeg Žaka Klajna bile su ispunjene čudesnim školjkama i vrludavim bonsajima. Njegov otac mu nije više samo poklanjao minijaturne morske skulpture već je pokušavao i da mu objasni svet prirode.

„Ništa nije tako geometrijski savršeno kao morske školjke. Pogledaj te svodove, izvijene linije i te tanke crte. Posmatraj te spirale, te boje. I sve to je sadržano u jednoj školjci. Školjke su neprevaziđene u pogledu svojih razuđenih i estetski savršenih formi.“

Karolin mu je pričala o drveću.

„Svaki list je mašina koja svetlost pretvara u energiju. Drvo iz svake grane i iz svakog lista otvara nadu za bolju budućnost. Dok drvo raste, oslobađa se starog suvišnog lišća, razvija se i raste u visinu kako bi što bolje upijalo svetlost.“

„Ali u maloj saksiji korenje ne može da raste, zar ne?“

„Svaki oblik života sadržan je u nečemu, u nekom zatvorenom prostoru. I svaki oblik života teži da se raširi kako bi izašao iz ograničenog prostora i kako bi dokučio šta se nalazi izvan njega, jer da bismo shvatili neki sistem, potrebno je prvo da iz njega izađemo.“

Žak je obožavao da sluša svoje roditelje kako mu objašnjavaju svet.

Ali kada je napunio devet godina, njegovi snovi postadoše teški. Dugo bi ustajao iz kreveta i stalno je bio umoran. Počeo je da ređa osrednje ocene u školi. Rastao je sporije nego deca njegovog uzrasta. Često je bio bolestan, ujutru bi imao napade kašlja, a uveče bi mu nos bio zapušten.

Profesori su govorili da je pospan na časovima, da se zamara na fizičkom i da imaju utisak da jedva glavu drži na ramenima. Direktor škole je pozvao njegove roditelje i rekao im da je zabrinut za njihovo dete.

„Čini mi se da vaš sin ima neki problem. Nепrestano je u oblacima. Kada ga ispituju na časovima, on se na trenutke gubi. Stalno je bolestan. Teško pamti recitacije. Mislim da bi trebalo da pije hormon rasta da bi se bolje razvijao, zatim magnezijum kako bi mu se ojačao imuni sistem, riblje ulje da bi bolje pamtio i vitamine. Svaki lekar će vam to bez problema prepisati i od toga će mu sigurno biti bolje.“

Kada se vratiše kući, njegova majka priznade:

„Posmatrala sam Žaka dok spava, njegove oči se dugo ne pomeraju. Zadržava se u drugoj fazi lakog sna, sa kratkim periodima prelaska u treću fazu dubokog sna, ali nikada ne ulazi u četvrtu fazu veoma dubokog sna, a upravo se u toj fazi formira pamćenje, obnavlja imuni sistem i luče hormoni rasta.“

„Direktor je u pravu, moramo da ga lečimo, ne sme da i dalje bude u ovom bolesnom stanju“, izjavi Fransis.

„Reč 'bolest' dolazi od 'ružno je reći'.* Objasnićemo mu situaciju i predočiti mu šta se dešava tokom njegovog sna.“

„Sa devet godina!?“

---

* Franc.: *maladie* – bolest; *mal à dire* – ružno je reći. (Prim. prev.)

„Ništa ne gubimo ako pokušamo. On to može da razume, sigurna sam.“

Te večeri otac mu nije pred spavanje pričao o plovidbi jedrenjakom do Ostrva ružičastog peska, već mu je majka uproščeno objasnila pomoću crteža mehanizam sna.

„Slušaj me. Zatvori oči, Žak. Šta vidiš?“

„Ništa.“

„To nije tačno, ti vidiš nešto malo iz drugog sveta.“

On otvori oči.

„Drugog sveta?“

„Onog u koji uranjaš svake noći.“

Ponovo je zatvorio oči na nekoliko sekundi i kada ih je potom širom otvorio, majka je nastavila da mu objašnjava:

„Kad uđeš u vodu, treba se udaljiti od površine.“

Ona je uzela prazan papir i olovku, i dočarala mu je površinu vode jednim pokretom.

„Ako pretpostavimo da je san kao zamišljeno kupalište, onda bismo mogli da trenutak kada zatvaraš oči pre nego što zaspiš poredimo sa ulaskom u vodu. To traje od pet do deset minuta. Zatim dolazi prvi pad. Glava uranja u vodu. To je prva faza. To je spor i veoma lak san. Telo se opušta. Počinjemo da se napajamo energijom. Čujemo i razumemo glasove oko nas, ali ne želimo da odgovorimo.“

Pažljivo slušajući, Žak klimnu glavom.

„Ulazimo u fazu 2. To je lagan spor san. Još čujemo glasove, ali ne možemo više da shvatimo razgovor, reči se pretvaraju u šumove.“

Nacrtala je malog dečaka koji se spušta u novi, još dublji nivo morske vode, gde je napisan broj 2.

„Zatim dolazi treći nivo. Spor ali dubok san. Ne čujemo više ništa što se dešava spolja, čitavo telo je opušteno, disanje usporeno.“

Ona nacrtala još jedan nivo i označi ga brojem 3.

„Postoji još jedan nivo vode. To je faza 4 – spor ali veoma dubok san. Naše telo se tada istinski odmara, proizvodi odbrambene sastojke protiv bolesti ali i supstance koje će nam pomoći da porastemo. Razvija se i memorija, zadržavamo u sećanju šta smo naučili tokom dana i ono što je važno za naš uspeh. Počinjemo da sanjamo.“

Ona dovrši svoj crtež dodajući broj 4 i malog dečaka koji smešeći se pliva na dnu mora.

Zatim je na margini dodala jednu crtu dočaravajući proticanje vremena i zabeležila je: „90 minuta.“

„Silazak na dno je ciklus sna. Traje oko devedeset minuta. Zatim dolazi trenutak kada se penjemo, pripremajući se da se probudimo. Ali ako se ne probudimo, onda počinjemo novo uranjanje kroz četiri sloja vode.“

Žak je izgledao veoma zainteresovano.

„Noćni san koji traje sedam i po sati zapravo se sastoji od pet padova ili pet ciklusa od devedeset minuta. Ako to dobro prođe, ti ćeš svaki put ići sve dublje do četvrtog nivoa. Tako postaješ jak, imaš dobru memoriju, rasteš, postaješ otporan na bolesti. Ti sada shvataš zašto je zaista važno da se spustiš do četvrtog nivoa?“

„Kako stići do tamo, mama?“

„Staviću ti narukvicu za detektovanje koja će nam omogućiti da sutra posmatramo tvoj hipnogram na smart telefonu.“

„Šta je to 'hipnogram'?“

„To je grafikon koji pokazuje amplitudu ciklusa sna. Hajde, pomoći ću ti tako što ću ti pričati i ispratiti te u svet snova... Diši duboko da se opustiš, zatvori kapke, zaronićemo u more pored Ostrva ružičastog peska.“

Dete udahnu kao da se sprema da zaustavi dah. Ona ga pomilovala po kosi, a zatim mu lagano dodirnu kapke.

„Zamisli da uranjaš pod vodu.“

Žak se najpre stresao od te pomisli i nekoliko minuta je bio u neverici. Premetao se po krevetu. Zatim se konačno opustio.

Majka ga je uvela u vizuelizaciju prelaska iz prvog sloja, prve faze sna. Njegovo disanje se izmenilo. Postepeno je prelazio drugu pa treću i polako je stigao do četvrte faze. Ona je primetila pokrete njegovih očiju ispod kapaka, što je bio znak da njen sin veoma duboko sanja. Potiljak mu se ukočio, glava je padala unazad.

Fransis se pojavio na vratima. Karolin je komentarisala šapatom:

„Dobro je, Žak pravilno koristi san. Počevši od serotonina, njegova pinealna žlezda luči melatonin, i prirodna organska hemija napokon mu je u redu. On sanja. Njegovo telo se obnavlja.“

Detetovi prsti su bili zgrčeni na jastuku. Potom su počeli da se opuštaju.

8

Sedmice su prolazile. Mesec i sunce su se smenjivali na savršenom luku horizonta. Oči su se otvarale u zoru, treptale celog dana i zatvarale se kad padne mrak. Mišići su se grčili i opuštali.

U narednim mesecima Žak Klajn je sve bolje i bolje spavao.

Danju je koristio svoje telo i duh. Noću je dopuštao svom organizmu da se odmori i tako poboljšavao svoj um.

U njegovom mozgu neuroni su tkali čipku od crvenih vlakana od koje su nastajali čitavi žbunovi. Majušna električna polja pretvarala su u misli signale koje su registrovali mrežnjača, bubne opne, olfaktivni i taktilni receptori. Ideje su se oblikovale u misli, misli u sećanja a sećanja su se skladištila poput godova u kori velikog mozga.

Tako se formirala memorija.

Žak je bolje pamtio tekstove, matematičke formule, lakše je proširivao rečnik i učio istoriju i geografiju. Svuda je pronalazio veze, asocijacije, ritmove. Promenio je dotadašnju naviku da sedi u poslednjoj klupi pored radijatora i premeštio se nekoliko redova napred.

Istovremeno je naglo izrastao („Kao da je bonsai stegnut u premaloj saksiji konačno oslobođen“, priznade lekar) a ojačani imuni sistem ga je štitio od zaraznih bolesti od kojih su obolevala deca s kojima je bio u kontaktu. Žak nije više kašljao ujutru niti je uveče tresao nos. Uši mu nisu više bile pune cerumena, njegovi kapci nisu više bili teški nakon buđenja.

Profesori su primetili njegov napredak (koji su pripisivali uzimanju hormona rasta i vitamina) i Žak, koji je bio među najnižima u razredu dok je zaostajao u razvoju, dospeo je u sredinu vrste.

Otac mu je predložio da pokuša da pobedi fobiju od vode i poveo ga je na gradski bazen. Dečak je i pored dobre volje počeo da se trese čim se približio tirkiznoj površini. Zastao mu je dah dok je spuštao vrhove stopala u vodu.

„Ne boj se. Nema ajkula u tom bazenu“, ironično mu dobaci otac.

„Ne uspevam da vidim dno! Moram da vidim dno i da budem siguran da mogu da ga dodirnem“, odgovorio je Žak krajnje napeto.

„Tu sam, držim te, ne možeš da se udaviš.“

Dete se umočilo do članaka, do kolena, pa do prepona. Mrštilo se kao da ga spuštaju u živu sodu.

„Drži se dobro, sine, videćeš, biće sve u redu. Treba samo da pokažeš volju i to sada. Hajde. Jednoga dana sigurno će ti biti potrebno da plivaš i to će te spasiti. Sećaš se kako se kaže: 'Onaj koji nije želeo kada je mogao... neće moći kada bude želeo.'“

Kada je osetio ledenu vodu na kupaćim gaćama, bio je užasnut, ali je stisnuo zube i pesnice. Okolna deca su mu se smejala i domundavala da je u njegovim godinama nenormalno da se još boji vode.

Glava mu je bila puna protivurečnih misli, želja da zadovolji oca borila se s njegovim ubeđenjem da taj neprijateljski tečni element verovatno u sebi skriva mnoge opasnosti.

Kada mu je voda dospela do grudi, počeo je da viče, privukavši pažnju svih obližnjih kupaca.

„NE ŽELIM TAMO DA IDEM! NIKADA NEĆU ŽELITI DA IDEM TAMO. NE VOLIM VODU! MOŽDA SU NA DNU U ČOŠKOVIMA SAKRIVENE AJKULE!“

Tada je Fransis stegao sina i držeći ga za grudi gurnuo ga je u vodu do vrata.

„UPOMOĆ! DAVIM SE!“

Jedan čovek je došao do njih i prekorio je Fransisa:

„Previše ste grubi prema tom detetu, ne bi trebalo da ga forsirate.“

„Ja sam njegov otac, znam šta radim. Gledajte svoja posla.“

„Ah! Prepoznao sam vas: vi ste poznati moreplovac Klajn! Bilo bi bolje da...“

„Ne mešajte se.“

Čovek se prenuo i začutao, neprijatno iznenađen. Zadowoljan postignutim, Žak je počeo da viče na sav glas:

„UPOMOĆ! TATA HOĆE DA ME UDAVI!“

Oko njega se formirao krug odraslih u kupaćim kostimima. Posmatrali su scenu s neodobravanjem, spremni da reaguju ukoliko ta situacija potraje.

Konačno je Fransis Klajn odustao i izbegavši pobedonosni pogled svog sina, otišao je u kabinu da se presvuče.

Poslednja Žakova misao dok je napuštao bazen bila je:

Želim da plivam u snovima, ali ne i u stvarnosti.

9

Najosetljiviji trenutak dana je buđenje, nekoliko sekundi kada napola otvarate oči, jedva se sećate ko ste i nemate nikakav pojam o vremenu (ni u pogledu vaših godina ni aktuelnog trenutka).

Trebalo bi sve ponovo preispitati, uključujući to telo u kome ćete nastaviti da provodite ostatak dana, kao i misli koje se odnose na želje, uspomene i blisku, unapred isprogramiranu budućnost.

Što je san dublji, teži je povratak s druge strane zida očnih kapaka, koji traje nekoliko sekundi.

Žak guta pljuvačku, postaje svestan svog tela, sveta oko sebe, svojih dnevnih obaveza.

On sada ima jedanaest godina i pohađa više razrede osnovne škole. Njegov uspeh je zadovoljavajući i ocene su mu uvek iznad prosečnih. Međutim, samo nekoliko meseci posle početka nove školske godine, razredni starešina poziva njegove roditelje.

„Žak veoma dobro pamti, ali, s druge strane, žao mi je što moram da vam kažem... on ne pokazuje nikakvu kreativnost. On naučeno gradivo mehanički ponavlja. Dobar

je kada treba naučiti nešto napamet, kao što su recitacije, datumi ili imena reka, ali kad treba da se pokaže sloboda u razmišljanju, on se slepo drži savršeno naučenog gradiva ne unoseći ništa svoje. Kao da se boji da iznese i trunku svog mišljenja. Oslanja se samo na memoriju, ne na inteligenciju.“

Karolin je zaključila da je vreme da nastavi sa edukacijom svog sina u pogledu tumačenja snova. Te iste večeri, ona je sedela na svom krevetu i po običaju milovala sina po crnoj tršavoj kosici.

„Slušaj me, Žak. Sećaš li se šta sam ti pričala o ciklusima sna?“

„Zaranjanje u dubine mora moga sna koje odgovara fazama spavanja?“

On pokaza svoj smart telefon na kome se video hipnogram prethodne noći s jasno definisanim ulascima u svaku fazu sna.

„Nisam ti sve rekla. Postoji peta faza, koju vidimo samo na detektoru sna tog aparata.“

„Još dublji san od faze 4?“

„To je kao da se odjednom na kraju pada u četvrtu fazu nađeš u petoj fazi, koja bi mogla da bude vizualizovana kao...“

„Još jedan dublji nivo?“

„Ne, naprotiv, to je strmi uspon koji se penje do površine vode. Ta faza sna je čudna upravo zbog toga što je tvoje telo tada najopuštenije, ne čuješ ništa više, tvoje srce usporeno radi, temperatura tela ti se spušta, ali baš tada tvoj mozak najbrže i najsnažnije radi. Sanjaš najneobičnije i najlepše snove. Zbog toga je peta faza nazvana 'paradoksalni san'.“

„Paradoksalni san“, ponovi dečko kako bi upamtio taj podatak.

„Otkrio ga je 1959. francuski naučnik, profesor Mišel Žuve. Do tada se nije znalo šta se dešava tokom te delikatne faze.“

„Sanjamo drugačije snove tokom paradoksalnog sna?“

„Dok tokom četvrte faze sna često sanjamo da smo goli, da nas progone neprijatelji ili da nam ispadaju zubi...“

„Da, često sanjam takve snove“, začudi se Žak.

„Dakle, mučne scene... tokom paradoksalnog sna sanjamo da letimo, da vodimo ljubav, da pobeđujemo neprijatelja.“

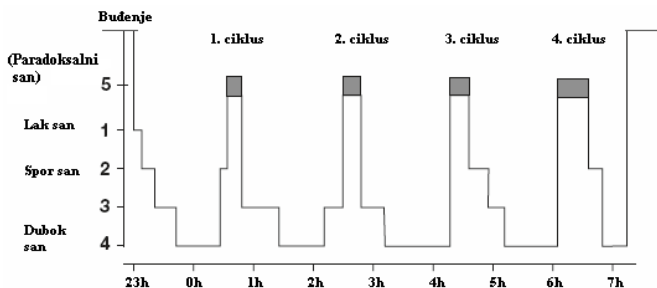
„U četvrtoj fazi gubimo, a u petoj pobeđujemo?“

„U četvrtoj fazi se nalazimo u opasnosti“, precizira Karolin, „a u petoj pronalazimo rešenja. Tokom paradoksalnog sna najviše osnažujemo odbrambeni sistem organizma i najbolje pamtimo šta nam se desilo tokom dana. Tokom paradoksalnog sna zaboravljamo laži i sećamo se bitnih stvari. Mišel Žuve je smatrao da paradoksalni san služi da se setimo ko smo zaista van bilo kakvih uticaja, laži i spoljnih manipulacija. Vraćamo se 'izvornom programu' koji je naša prava suština.“

„To me pomalo podseća na situaciju kada restartujemo kompjuter i kada se sve ikone automatski vrte na svoje mesto?“

„Da. To traje od deset do dvadeset minuta. To je peta faza.“

Žak Klajn pogleda hipnogram.

Zatim zamoli majku da mu nacрта petu fazu zato što smart telefon nije mogao da mu to prikaže.

Tada Karolin nacrtla silazak u vodu do faze 1, zatim silazak u fazu 2, 3, 4 i na dnu mora vrh paradoksnog sna koji se penje naviše kako bi dodirnuo površinu buđenja.

Žak je bio oduševljen što je saznao podatak koji nijedan drug iz razreda ne zna.

Zato, pre nego što je zaspao, poput gnjurca koji zaustavlja dah, mentalno se pripremao da ide što je moguće dublje u svoj budući san do tog famoznog vrha paradoksnog sna na koji je nameravao da se uspenje.

Nekoliko puta je uspeo u tome ili mu se bar tako učinilo.

„Sada kada si spreman da ideš dalje kroz san i snove, poveriću ti ovo, Žak.“

Ona mu dade kožni notes sa zakačenim penkalom.

„To je notes za beleženje snova. Beležnica tvojih snova. Sutra, kad se probudiš, sećaćeš se novih snova koje ti donosi novi ulazak u fazu paradoksnog sna i ti ćeš ih zabeležiti kako ništa ne bi zaboravio.“

„Ne uspevam nikada da ih se setim. Nestaju čim otvorim oči.“

„Dovoljno je da odlučiš da ne zaboraviš. To je kao ptica. Treba je zatvoriti u kavez da ne bi odletela. Ako jednom uspeš, potom će biti lakše, ali treba se izboriti za prvi put.“

Žak Klajn ostade zamišljen. Njegova majka je pokušala da primeni ono što je nazivala „metodom Salvadora Dalija“.

„Ona se svodi na to da treba sesti na fotelju sa dva rukohvata. Između palca i kažiprsta treba držati kašiku iznad dubokog tanjira, zatim zatvoriti oči i utonuti u san. Čim san postane dovoljno dubok, ruka se opušta i prirodno se oslobađa kašike koja, dok pada, proizvodi zvuk koji razbuđuje. Odmah se treba vratiti iz tek prekinutog sna u realnost.“

Dok je majka bdela nad njim, Žak je više puta probao taj eksperiment i na kraju je uspeo da ga izvede: trgnuo se kada

je kašika pala i zazveketala po tanjiru. Pogled mu je vrludao, hvatao je picu.

„Uhvatio sam je!“, uzviknu. „To je to, sećam se! Savršeno se sećam priče. San je u kavezu mog sećanja.“

„Pričaj!“

„Dakle... Ispred mene su bile spiralne stepenice koje su krivudale unedogled. Dok sam se peo, imao sam utisak da sam na pokretnim stepenicama, ali koje vode nadole, pa mi se činilo da nikada neću dospeti na vrh.“

„To je dobro, ali treba ići dalje, dok ne odsanjaš ceo san, ne samo poslednju scenu već čitav film. Napokon sam uspešla da pronađem aplikaciju za pametni telefon koja registruje petu fazu to jest paradoksalni san. Instaliraću je na tvom telefonu i urediti sistem kako bi se alarm aktivirao u trenutku kada bi trebalo da se tvoj san završi. Tako ćeš lakše moći da zapamtiš čitavu priču.“

Žak isproba novu alatku. Kada su ga zvuci harfe sa alarma probudili, uspeo je da se seti čitavog filma, kao poklona koji se ne zaboravlja.

„To je to! Mama, uspeo sam da se setim čitavog sna od početka do kraja!“

Otrgnut iz paradoksalnog sna, Žak joj ispriča šta je sanjao, oduševljeno poput umetnika koji pokazuje svoje životno delo.

„U školi je izbio požar. Moj profesor engleskog koji je ostao unutra vikao je s prozora: 'Upomoć!' A zatim se pojavio nekakav div veći od škole koji ga je spasio pruživši mu ruku. Na kraju mu je profesor engleskog rekao: 'Dobro, dajem vam 11/20, ali vi možete bolje.' Bilo je mnogo boja, akcije, čak se čula i muzika u pozadini, kao na filmu.“

„Dobro... hmm... nije loše s obzirom na to da je reč o prvom celovitom snu“, priznade Karolin Klajn, dodavši da

je bolje što je sanjao požar nego davljenje ili ajkule. „Postaraj se da zabeležiš što više detalja u notes snova.“

On je zapisao beleške i motive u notes.

„Ah! Još nešto: kada pričamo priču, skloni smo da racionalizujemo san sa logičnim sledom i koherentnim akterima. Treba poštovati haotičnu stranu sna. Ponekad likovi menjaju lice ili se prizori odjednom bez razloga promene.“

„Sada pošto si mi to rekla, mama, setio sam se da je div imao prvo susedovu, potom pseću i na kraju moju glavu.“

„Zabeleži to. Treba da budeš pošten u pogledu svojih snova.“

„Dakle, kad je reč o takozvanom 'silasku', bolje je da se ne zaustavljam u četvrtoj fazi, već da pokušam da se brzo vinem u petu fazu i da tamo ostanem što je duže moguće, je li tako?“

„Naš mozak radi ono što od njega tražimo.“

Od trenutka kada je uspeo da upamti svoj prvi san, Žaku se to svidelo. Nije više želeo da zaboravi nijedan san. Programirao je alarm da zvoni odmah po završetku paradoksalnog sna, a zatim bi požurio da ga upiše u notes.

„Naučiću te još jedan trik kako bi još efikasnije sanjao“, saopštila mu je majka.

Ona mu pokaza knjigu pod naslovom *Alisa u zemlji čuda* koju je skrivala iza leđa.

„Fantastika. Ako čitaš dobre knjige o zamišljenim svetovima pre nego što zaspiš, imaćeš još čudesnije snove.“

On pogleda ilustracije na omotu knjige, gde su bile nacrtane plavokosa devojčica, mačka sa ogromnim očima, gusenica sa naočarima na pečurki, besna kraljica karta.

Ona je citirala rečenicu koju je znala napamet:

„Od svih svetova koje je čovek stvorio, a nije dobio kao dar od prirode, svet knjiga je najveći“, rekao je pisac Herman Hese. A ja bih tu još dodala: svet knjiga nadahnjuje svet koji je još veći od njega, a to je svet snova.

Žak je onda pročitao *Alisu u zemlji čuda* i sanjao je slične scene kao iz knjige.

Pošto je pročitao književni opus Luisa Kerola (*Lov na Snarka, Blablarija, Alisa s one strane ogledala*), otkrio je potom Rableove romane koji su ga inspirisali na snove o divovima proždrljivcima (*Gargantua i Pantagruel*), zatim dela Džonatana Svifta (*Guliverovo putovanje*) i Edgara Alana Poa (*Neobične priče*, u prevodu Šarla Bodlera), koja su u uobičajen prizor njegovih snova unosila gavrane, groblja, dvorce i duhove, potom Žila Verna (*Tajanstveno ostrvo, Put u središte Zemlje, 20.000 milja pod morem*), Isaka Asimova (*Zadužbina, Roboti*), Filipa K. Dika (*Ubik, Čovek u visokom dvorcu*). Pročitao je i pesnike: Viktora Igoa, Šarla Bodlera, Artura Remboa, Borisa Vijana, Prevera, Žorža Pereka.

Posle romana i poezije, majka mu je preporučila da pročita dela slavnih slikara kako bi mu snovi bili živopisniji: Hijeronima Boša, Fransiska Goju, Rembranta, Petera Paula Rubensa, Jana Vermera, Vilijama Tarnera, Džona Martina, Salvadora Dalija, Renea Magrita.

Zatim su na red došli muzičari: Vivaldi, Mocart, Betoven, Grig, Fore, Debisi.

„Romani, poezija, slikarstvo i muzika najbolji su sastojci za kreiranje sopstvene kuhinje snova“, objasni mu majka. „To su ‘sveži’ sastojci. S druge strane, ne gledaj televiziju. To je brza hrana koja snove hrani ‘prežvakanim zalogajem’ veštačkog ukusa koji sprečava ispoljavanje prirodne kreativnosti i smisla za estetiku, a podstiče jedino niske strasti. U snovima stvaraj sopstvene filmove, ne reprodukuji druge, neka ti to bude opšte pravilo.“

I Žak se navikao da zaspi s romanom u rukama. Posle večere je čitao, dok su druga deca gledala televiziju. Gutao je priče kao „gorivo za snove“, i što je svet knjiga bio originalniji

i deskriptivniji, to je njegovo zadovoljstvo bilo veće, jer je znao da će ga noću upiti i od njega napraviti čudesne prizore.

Popravio je ocene u školi jer je postao kreativniji. Koristio je sposobnost telesnog obnavljanja tokom boravka u trećoj fazi sna, pamćenja tokom spuštanja u četvrtu fazu i mašte i zanosa koja se javlja tokom pete faze.

Postao je najbolji đak u razredu.

Fransis Klajn je bio impresioniran uspehom svog sina podstaknutim ezoteričnim obrazovanjem koje mu je pružila njegova životna saputnica. Kao moreplovac, i on je poboljšao upravljanje sopstvenim snom, što mu je bilo neophodno kako bi uspeo da obori rekord u plovidbi oko sveta jedrenjekom sa jednočlanom posadom iz 2008. Fransisa Žoarona, koji je obišao svet na trimaranu za 57 dana, 13 sati i 34 minuta.

Zahvaljujući ženinim uputstvima, on je u snovima vizualizovao idealno putovanje, zamišljao je da plovi, rekonstruisao najbolje i najgore scenarije i pronalazio odgovarajuće odgovore vezane za tehnička pitanja. Postepeno je naučio da vreme provedeno u snu koristi na efikasan način svodeći ga na paradoksalni san.

Jedne večeri Fransis Klajn je došao da vidi sina kako spava i primetio je spravu koja je ocrtavala krivulju hipnograma.

„Pst, nemoj da ga probudiš“, reče mu žena, koja ga je pratila.

„Gle, vratila si se ranije danas. Mora da ti projekat dobro napreduje, Karo?“

„Ne, strašno je komplikovan! Možda ću odustati. Suočavam se s nerešivim problemom, Fransise.“

„Siguran sam da ćeš ga prebroditi.“

„Možda sam otišla predaleko“, priznade ona.

Uzela je smart telefon sa sinovljevog kreveta i posmatrala je hipnogram.